

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-574/21-1

Predmet C-574/21

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

20. rujna 2021.

Sud koji je uputio zahtjev:

Nejvyšší soud České republiky (Češka Republika)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

29. lipnja 2021.

Tužitelj:

QT

Tuženik:

O2 Czech Republic.

[...]

RJEŠENJE

Nejvyšší soud (Vrhovni sud, Češka Republika) [...] u predmetu tužitelja [...] **QT** [...] protiv tuženika **O2 Czech Republic a. s.**, [...] za plaćanje iznosa od 2 023 799 čeških kruna uvećanog za kamate, koji vodi Obvodní soud pro Prahu 4 (Sud gradske četvrti Prag 4, Češka Republika) pod brojem predmeta 60 C 100/2014, prilikom razmatranja žalbe u kasacijskom postupku koju je tužitelj podnio protiv presude Městskog soudu v Praze (Gradski sud u Pragu, Češka Republika) od 27. studenoga 2019., broj predmeta 72 Co 302/2019–939, odlučio je:

I. [...]

II. Na temelju članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije Nejvyšší soud (Vrhovni sud) **upućuje** Sudu Europske unije sljedeća prethodna pitanja:

Treba li izraz „izgubljena provizija” u smislu članka 17. stavka 2. točke (a) druge alineje Direktive Vijeća od 18. prosinca 1986. o usklađivanju prava država članica u vezi samozaposlenih trgovačkih zastupnika tumačiti na način da je takva provizija i provizija za sklapanje ugovora koje bi trgovački predstavnik sklopio, da ugovor o zastupanju nije raskinut, sa strankama koje je osigurao subjektu kojeg zastupa ili s kojima je znatno povećao opseg posla?

Ako je tako, pod kojim se uvjetima ovaj zaključak odnosi i na takozvane jednokratne provizije za sklapanje ugovora?

Obrazloženje:

I.

Činjenično stanje i dosadašnji postupak pred češkim sudovima

- 1 Tužitelj je u navedenom predmetu zahtijevao da se tuženiku naloži plaćanje iznosa od 2 023 799 čeških kruna uvećanog za zatezne kamate na ime zahtjeva trgovačkog predstavnika za naknadu štete.
- 2 Obvodní soud pro Prahu 4 (Sud gradske četvrti Prag 4) svojom je prvom presudom od 14. rujna 2015. [...] najprije djelomično prihvatio tužbu, a Městský soud v Praze (Gradski sud u Pragu), kao žalbeni sud, rješenjem od 16. ožujka 2016. [...] poništio je tu presudu zbog toga što nije u dovoljnoj mjeri utvrđeno činjenično stanje i vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje.
- 3 Obvodní soud pro Prahu 4 (Sud gradske četvrti Prag 4) svojom je drugom presudom od 30. siječnja 2019. [...] odbio tužbu.
- 4 Sudovi nižeg stupnja utvrdili su sljedeće činjenično stanje:

Tužitelj i pravni prednik tuženika (u daljnjem tekstu: tuženik) sklopili su 1. siječnja 1998. ugovor o zastupanju čiji su predmet bili uvjeti trgovačkog zastupanja, ponuda i prodaja telekomunikacijskih usluga koje tuženik pruža u sustavu NMT 450 i GSM, isporuka i prodaja mobilnih telefona, njihove dodatne opreme i po potrebi drugih proizvoda te pružanje usluga pretplatnicima. Pravni odnos između stranaka raskinut je 31. ožujka 2010. nakon tuženikova otkazivanja.

U skladu s ugovorom o zastupanju tužitelj ima pravo na jednokratnu naknadu za sve ugovore koje je sklopio u tuženikovo ime. Iako je tužitelj tijekom 2006. i 2007. tuženiku osiguravao nove stranke i sklapao daljnje ugovore s postojećim strankama, na primjer za drugi proizvod, ili je s njima produljivao ugovor, čak i ako se uzme u obzir najdulje razdoblje pretplatničke obveze koje je tijekom tih godina iznosilo 30 mjeseci, trajanje tih ugovora nije prelazilo 31. ožujka 2010., kada je raskinut ugovorni odnos između stranaka. Što se tiče 2008. i 2009., na dan 31. ožujka 2010. premašena je ukupno 431 obveza, pri čemu je taj broj uključivao 155 novih ugovora, a u 276 slučajeva nastupila je promjena obveza. Tužitelj je

stoga dokazao da je tuženiku osigurao nove stranke i povećao opseg posla s postojećim strankama. Tužitelj je za to primio pripadajuću naknadu od tuženika.

- 5 Prvostupanjski sud naveo je da je tužitelj bio dužan jasno i konkretno navesti koje koristi tuženik ostvaruje od tih poslova, što tužitelj nije učinio. Stoga je zaključio da tužitelj nije dokazao da je tuženik i nakon prekida suradnje ostvarivao znatnu korist od stranaka koje mu je osigurao tužitelj. S obzirom na to, nije se više detaljno bavio daljnjim uvjetom za plaćanje naknade štete, odnosno time je li to pravično. Stoga je odbio tužbu kao neosnovanu.
- 6 Prilikom razmatranja žalbe tužitelja Městský soud v Praze (Gradski sud u Pragu) svojom presudom navedenom u zaglavlju potvrdio je presudu prvostupanjskog suda, pri čemu se oslonio na činjenična utvrđenja prvostupanjskog suda.
- 7 Žalbeni sud istaknuo je da su ugovorene provizije za tužiteljevo posredovanje u sklapanju poslova bile jednokratne i sve su isplaćene tužitelju u cijelosti te je iznio mišljenje da tužiteljevi argumenti u pogledu provizija na koje bi hipotetski stekao pravo u trenutku sklapanja sljedećih poslova s postojećim ili novim strankama ne opravdavaju pravo na naknadu štete u smislu članka 669. Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (Zakon br. 513/1991 o Trgovačkom zakoniku), koji je bio na snazi do 31. prosinca 2013. (u daljnjem tekstu: Trgovački zakonik). Iako je tužitelj osigurao nove stranke i povećao opseg posla s postojećim strankama od kojih je tuženik mogao ostvarivati korist i nakon raskida ugovora o zastupanju, [tuženik] je za te poslove već platio tužitelju proviziju u skladu s ugovorom o zastupanju, te stoga isplata naknade štete ne bi bila pravična u smislu članka 669. stavka 1. točke (b) Trgovačkog zakonika i zbog toga je opravdano odbiti tužbu.
- 8 Tužitelj je podnio žalbu u kasacijskom postupku protiv presude žalbenog suda.
- 9 Žalitelj u kasacijskom postupku postavlja kasacijskom sudu pitanje o kojem je žalbeni sud odlučio u skladu sa sudskom praksom kasacijskog suda, ali žalitelj u kasacijskom postupku smatra da o tom pitanju treba drukčije odlučiti. Žalitelj u kasacijskom postupku ne slaže se s pravnim zaključkom Nejvyššeg soudu (Vrhovni sud) prema kojem je izgubljena provizija u smislu članka 669. stavka 1. točke (b) Trgovačkog zakonika ona provizija koju bi zastupnik „inače dobio za već sklopljene poslove” (vidjeti presude Nejvyššeg soudu (Vrhovni sud) od 26. listopada 2011., broj predmeta 32 Cdo 3359/2011, ECLI:CZ:NS:2011:32.CDO.3359.2011.1, od 17. prosinca 2013., broj predmeta 32 Cdo 534/2012, ECLI:CZ:NS:2013:32.CDO.534.2012.1, od 27. listopada 2015., broj predmeta 23 Cdo 1531/2015, ECLI:CZ:NS:2015:23.CDO.1531.2015.1 kao povezanu odluku). Umjesto toga, žalitelj u kasacijskom postupku tvrdi da su izgubljene provizije one provizije koje bi trgovački zastupnik hipotetski dobio, odnosno izgubio za poslove koje je subjekt kojeg zastupa sklopio nakon raskida ugovora o zastupanju sa strankama koje je trgovački zastupnik osigurao ili s kojima je znatno povećao opseg posla.

II.

Primjenjivo nacionalno zakonodavstvo

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (Zakon br. 513/1991 o Trgovačkom zakoniku), koji je bio na snazi do 31. prosinca 2013.:

Članak 669.

1. *U slučaju raskida ugovora trgovački zastupnik ima pravo na naknadu štete:*

(a) *ako je subjektu kojeg zastupa osigurao nove stranke ili znatno povećao opseg posla s postojećim strankama, a subjekt kojeg zastupa i dalje ostvaruje znatnu korist od poslovanja s tim strankama; te*

(b) *ako je plaćanje te naknade štete pravično uzmu li se u obzir sve okolnosti, a osobito provizija koju trgovački zastupnik gubi, a koja proizlazi iz poslova sklopljenih s tim strankama; takve okolnosti također uključuju primjenu ili neprimjenu trgovinske klauzule u smislu članka 672.a.*

III.

Primjenjivo pravo Europske unije

10 **Direktiva Vijeća od 18. prosinca 1986. o usklađivanju prava država članica u vezi samozaposlenih trgovačkih zastupnika (86/653/EEZ)** (u daljnjem tekstu: Direktiva 86/653)

Članak 17.

1. *Države članice poduzimaju neophodne mjere kako bi osigurale da trgovački zastupnik, nakon raskida ugovora o zastupanju, bude oštećen sukladno stavku 2. ovog članka, odnosno da mu se nadoknadi šteta sukladno stavku 3. ovog članka.*

2.

(a) *Trgovački zastupnik ima pravo na odštetu ako i u mjeri u kojoj:*

- *je nalogodavcu osigurao nove stranke ili je u značajnoj mjeri povećao opseg posla s postojećim strankama te nalogodavac nastavlja ostvarivati znatnu korist od poslovanja s takvim strankama,*
- *plaćanje odštete je pravično uzmu li se u obzir sve okolnosti, a posebno izgubljena provizija trgovačkog zastupnika od poslovanja s takvim strankama. Države članice mogu propisati da takve okolnosti također uključuju primjenu ili neprimjenu trgovinske klauzule, u smislu članka 20. ove Direktive.*

IV.

Obrazloženje prethodnog pitanja

- 11 Cilj je Direktive 86/653 uskladiti pravo država članica u pogledu pravnih odnosa između stranaka ugovora o trgovinskom zastupanju. Cilj te direktive osobito je zaštititi trgovačke zastupnike u odnosu na njihove nalogodavce, a kako bi se postigao taj cilj Direktivom 86/653 utvrđuju se, među ostalim, u njezinim člancima 13. do 20., pravila kojima se uređuju sklapanje i raskid ugovora o zastupanju (vidjeti presudu Suda Europske unije od 23. ožujka 2006., *Honyvem Informazioni Commerciali*, C-465/04, ECLI:EU:C:2006:199., t. 18. i 19. i presudu Suda od 26. ožujka 2009., *Turgay Semen*, C-348/07, ECLI:EU:C:2009:195, t. 14.). S obzirom na tu činjenicu ustaljena sudska praksa Suda Europske unije pokazuje da je isključeno svako tumačenje članka 17. Direktive 86/653 koje bi moglo biti na štetu trgovačkog zastupnika (vidjeti također, s daljnjim upućivanjima, presudu Suda Europske unije od 19. travnja 2018., *Conseils et mise en relations [CMR] SARL*, C-645/16, ECLI:EU:C:2018:262, t. 35.).
- 12 Pravo Češke Republike temelji se na sustavu naknade štete jer je u njega prenesena odredba predviđena člankom 17. stavkom 2. Direktive 86/653. Taj je sustav prisutan, među ostalim, i u važećim odredbama Savezne Republike Njemačke (vidjeti prethodno navedenu presudu *Turgay Semen* C-348/07, t. 16.).
- 13 U svojoj presudi od 26. listopada 2011., broj predmeta 32 Cdo 3359/2011, Nejvyšší soud (Vrhovni sud) (iako samo uzgredno) iznio je stajalište da provizija koju bi trgovački predstavnik izgubio zbog raskida ugovora o zastupanju treba biti provizija koju bi inače (odnosno u slučaju da ugovor o zastupanju nije raskinut) dobio za već sklopljene poslove, odnosno za poslove koje je sklopio ili za znatno povećanje opsega posla). To je stajalište Nejvyšší soud (Vrhovni sud) potvrdio i u presudama od 17. prosinca 2013., broj predmeta 32 Cdo 534/2012, od 27. listopada 2015., broj predmeta 23 Cdo 1531/2015, kao i u drugim presudama i na taj je način stvorio ustaljenu sudsku praksu.
- 14 S druge strane, u njemačkoj sudskoj praksi i pravnoj teoriji može se primijetiti suprotna tendencija, u kojoj se prihvaća stajalište da je provizija koju je trgovački zastupnik izgubio od sklapanja ugovora koju bi trgovački zastupnik u slučaju hipotetskog nastavka provedbe ugovora o zastupanju dobio za buduće poslove između subjekta kojeg zastupa i stranaka koje je osigurao subjektu kojeg zastupa ili s kojima je znatno povećao opseg posla (vidjeti upućivanje na sudsku praksu Bundesgerichtshofa (Savezni vrhovni sud, Njemačka), *Busche in OETKER*, Hartmut, djelo skupine autora *Kommentar zum Handelsgesetzbuch (HGB)*. 4. Aufl. München: C.H. Beck, 2021., HGB članak 89.b, t. 22.; *Strobl in Münchener Kommentar zum HGB* 5. Aufl., 2021., HGB članak 89.b, t. 104.; iz sudske prakse na primjer odluka Bundesgerichtshofa (Savezni vrhovni sud) od 13. svibnja 1957., broj predmeta II ZR 19/57, objavljena i u časopisu *Neue Juristische Wochenschrift* 1957., 1028.). Navedeni zaključak također proizlazi iz sadržaja članka 89.b stavka 1. točke 2. njemačkog Trgovačkog zakonika prije izmjene iz 2009., koji se izričito odnosio na poslove sklopljene u budućnosti.

- 15 Iz njemačke sudske prakse i stručne literature proizlazi da u slučaju jednokratnih provizija (*Einmalprovisionen*) trgovački zastupnik ne gubi nikakvu proviziju. Na primjer, nacionalni sud u Münchenu u svojoj odluci od 23. veljače 2011., broj predmeta 10 HK O 3966/10, zaključio je da jednokratna provizija za sklapanje ugovora za kableske veze nije provizija koju će trgovački zastupnik izgubiti. Nacionalni sud to je zaključio upravo na temelju prirode jednokratne provizije: „ugovaranje jednokratne provizije treba nadoknaditi nepovoljan položaj trgovačkog zastupnika koji je obično povezan s raskidom ugovora o zastupanju”. Sličan zaključak iznio je i Oberlandesgericht Köln (Visoki zemaljski sud u Kölnu, Njemačka) u odluci od 19. lipnja 2015., broj predmeta 19 U 109/14, koja je dostupna i u informatičkom sustavu Beck-online.de pod oznakom BeckRS 2015, 19345 (vidjeti osobito točke 44. i 45.), iako je izričito naglasio da se unatoč nepostojanju izgubljene provizije može odobriti pravo na naknadu štete. U njemačkim se pravnim komentarima također navodi: „Ako je dodijeljena jednokratna provizija, u skladu s dosadašnjim stajalištima [odnosno stajalištima prije izmjene članka 89.b njemačkog Trgovačkog zakonika 2009. pod utjecajem presude Turgay Semen C-348/07], do gubitka provizije nije došlo u slučaju u kojem se u budućnosti nisu mogli očekivati nikakvi poslovi sa strankama koje je osigurao trgovački zastupnik. Taj se problem uglavnom javlja u dugoročnim ugovorima u kojima se posredništvo plaća jednom zauvijek provizijom prilikom sklapanja ugovora”. (Vidjeti i daljnja upućivanja na preostalu literaturu EMDE-a, Raimond. *Vertriebsrecht: članci 84. do 92.c HGB. Handelsvertreterrecht - Vertragshändlerrecht – Franchiserecht*. 3. neu bearbeitete und erw. Aufl. Berlin: De Gruyter, 2014., HGB članak 89.b, t. 228.).
- 16 S obzirom na sudsku praksu i pravnu teoriju navedenu u prethodnim točkama kojima se protivi sudska praksa Nejvyššího soudu (Vrhovni sud), javlja se nesporna dvojba u pogledu tumačenja članka 17. stavka 2. točke (a) druge alineje Direktive 86/653, koju može riješiti samo Sud Europske unije kao nadležan sud u skladu s člankom 47. stavkom 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima i člankom 36. stavkom 1. Povelje Češke Republike o temeljnim pravima, koje obvezuju Nejvyšší soud (Vrhovni sud).
- 17 Budući da je tumačenje članka 17. stavka 2. točke (a) druge alineje Direktive 86/653 potrebno za donošenje odluke o pitanju prava trgovačkog zastupnika na naknadu štete u ovom predmetu, s obzirom na to da je Nejvyšší soud (Vrhovni sud) sud protiv čijih se odluka u skladu s nacionalnim pravom ne može podnijeti pravni lijek u smislu članka 267. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (u daljnjem tekstu: UFEU), a istodobno ne postoji ni jedna iznimka u slučaju koje ne treba uputiti Sudu prethodno pitanje u pogledu tumačenja [tumačenje određenog izraza iz članka 17. stavka 2. točke (a) druge alineje Direktive 86/653 ne može se smatrati *acte clair* ili *acte éclairé* – vidjeti presudu Suda u predmetu CILFIT, C-283/81], Nejvyšší soud (Vrhovni sud) dužan je obratiti se Sudu Europske unije u skladu s postupkom predviđenim člankom 267. UFEU-a.

[...]